

TÜRKİYE DİYANET VAKFI YAYINLARI

Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları: 565

Sessiz Yolcuyu Uğurlarken
Durmuş Ali ER

ISBN: 978-975-389-750-1

5. Baskı, Kasım 2022, Ankara, 1.000 Adet

© Bütün Yayın Hakları Türkiye Diyanet Vakfı'na aittir.
Bu eser İLK SAY Kurulu'nun 23.05.2012 tarih ve 17/2
sayılı kararıyla uygun görülmüş ve Türkiye Diyanet
Vakfı Mütevelli Heyeti'nin 13.06.2012 tarih ve 1428-c
sayılı kararıyla uygun görülmüştür.

Yayıncı Sertifika No: 48058

BASKI:

TDV
YAYIN MATAAÇLIK TİC. İŞLETMESİ
BASIMEVİ | PRINTING HOUSE

Ostim OSB Mahallesi 1256 Caddesi
No: 11 06370 Yenimahalle / ANKARA

Tel: 0312 354 91 31 (pbx)

Faks: 0312 354 91 32

e-posta: bilgi@tdv.com.tr

**SESSİZ
YOLCUYU
UĞURLARKEN**

(Cenaze Techiz-Tekfin Rehberi)

Durmuş Ali Er

Durmuş Ali Er

1942 yılında Antalya (Akseki-Bademli)'da doğdu. 1954 yılında ilkokulu bitirdikten sonra 1955-1960 yıllarında Konya ve Beyşehir'deki resmî Kur'an Kurslarında Kur'ân-ı Kerîm, Arapça ve Dinî Bilgiler öğrenimi gördü. 1963-1965 yılları arasındaki askerlik görevini müteakiben 1966-1970 yıllarında Cevizli ve Akseki'de vekil ve asil imam-hatiplik görevlerinde bulundu. 1966-1973 yıllarında Antalya İmam-Hatip Okulu'nu, 1976-1980 yıllarında da İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü'nü dışarıdan bitirdi. 1970-1982 yıllarında Antalya Müftülüğü'nde memurluk, 1982-1994 yıllarında da Antalya H. Mehmet Gebizli Eğitim Merkezi'nde şeflik, müdür yardımcılığı ve öğretmenlik yaptı. 14 Kasım 1994'ten itibaren, emekli olduğu 17 Mart 2007 tarihine kadar Eğitim Merkezi Müdürü olarak görev yaptı. Beş çocuk babasıdır.

İçindekiler

İçindekiler.....	5
Birinci Bölüm	19
Techiz-Tekfin ve Mahiyeti	19
1. Techiz-Tekfinin Amacı, Önemi ve Hükümü.....	19
A. Amacı	19
B. Önemi.....	19
C. Hükümü	19
2. Hasta Ziyâreti ve Bu Konuda Yapılması ve Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar	20
A. Hasta Ziyâreti	20
B. Ziyârette Yapılması ve Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar	21
3. Vefat Etmek Üzere Olan Kişiye Yapılması Gereken Hususlar	25
4. Ölüm Vâki Olunca Yapılması ve Kaçınılması Gereken Şeyler.....	28
A. Ölüm Vukuunda Yapılması Gereken Şeyler	28
B. Ölüm Vukuunda Kaçınılması Gereken Şeyler	36
İkinci Bölüm	37
Cenazenin Gasli	37
1. Gaslin Hükümü, Şartları ve Buna Dâir Bazı Hususlar	37
A. Hükümü.....	37
B. Şartları	38
C. Gaslin Ön Hazırlıkları	39
D. Gasli Yapacak Olan Kişide Bulunması Gereken Şartlar	40
E. Gasilde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar	41
F. Gasilde Temizleyici ve Kâfûr Kullanmak	41
G. Cenaze Gaslinin Usûlü	43

2. Gasilden Sonra, Cenazeden Abdest Bozan Birşeyin Çıkması Durumunda Yapılması Gereken	49
3. Şehitlerin Gasli	49
4. Suda Boğulan ve Cesetleri Sudan Çıkarılmamış Olanların Gasli.....	50
5. Zamanın Geçmesiyle Şişmiş–Dağılmış, Yanmış, Kazâen veya Kasden Parçalanmış Olan Cenazelerin Gasli	50
6. Hünsâ-i Müşkil'in Gasli	51
7. Çocukların Gasli.....	52
8. Düşük veya Ölü Doğan Çocuğun Gasli	53
9. Kendi Cinslerinden Bir Yıkayıcının Bulunmadığı Durumlarda Mükelleflerin Gasli.....	54

Üçüncü Bölüm 57

Kefen ve Mahiyeti.....	57
1. Kefenin Mahiyeti ve Hükümü	57
A. Mahiyeti	57
B. Hükümü.....	58
2. Kefenin Çeşitleri, Parçaları ve Boyutları	59
A. Kefenin Çeşitleri.....	59
B. Kefenin Parçaları ve Boyutları	63
1. Lifâfe (Sargı)	63
2. İzâr	64
3. Kamîs (Gömlük)	64
4. Hımar (Başörtüsü).....	65
5. Hırka (Göğüsbağı).....	66
6. Sarık.....	67
7. Uylukbağı.....	67
3. Şehitlerin Kefeni.....	67
4. Hünsâ-i Müşkilin Kefeni	68
5. Çocukların Kefeni.....	68
6. Ölü Doğan Çocukların Kefeni	69
7. Cesedi Parçalanmış Olanların Kefeni	69

8. Herhangi Bir Sebeple Kabrin Açılmasında, Kefeni Çürümüş Olanlara Yapılması Gereken İşlem	70
9. Kefenin Hazırlanması	70
10. Cenazenin Kefenlenmesi	75
11. Kefenle İlgili Bazı Hususlar	80
A. Kefenin, Cenazeye Noksan veya Fazla Sarılması .	80
B. Kişinin, Sağlığında Kendi Kefenini Hazırlaması ..	80

Dördüncü Bölüm 83

Cenaze Namazı ve Mahiyeti	83
1. Cenaze Namazının Hükümü, Rüknü, Şartı, Vâcibi ve Sünnetleri	83
A. Hükümü.....	83
B. Rüknü	83
C. Şartı	86
D. Vâcibi	86
E. Sünnetleri.....	87
2. Cenaze Namazını Kılma Usûlü	90
3. Namazları Toplu Halde Kılınacak Cenazelere Okunacak Dualar	105
4. Cenaze Namazında İmamın Tekbirlerde Yanılması .	106
5. Cenaze Namazında Saf Düzeni.....	107
6. Namazı Kılınabilmesi İçin Cenazede Aranan Şartlar .	107
7. Cenaze Namazı İle İlgili Bazı Konular.....	108
A. Cenaze Namazında Vakit Konusu	108
B. Cenaze Namazı İçin Teyemmüm Yapmak ..	109
C. Cenaze Namazında Mesbûk ve Lâhik.....	111
D. İntihar Edenin Cenaze Namazı	113
E. Gâibin Cenaze Namazı	114
F. Deniz veya Nehirde Boğulup da Cesedi Bulunamayan Kişinin Cenaze Namazı	114
G. Namazı Kılınmadan Defnedilen Bir Cenazenin Namazı	114
H. Ölü Doğan Çocuğun Cenaze Namazı	116
I. Birden Fazla Cenazenin Namazını Topluca Kılmak	117

İ. Caminin İçinde, Caddede, Başkasının Mülkünde ve Kabristanda Cenaze Namazı Kılmak	119
J. Cenaze Namazını Ayakkabıyla Kılmak	121
K. Cenazeyi Tezkiye Etmek ve Helallik Dilemek	122
L. Cenazeyi Aşırı Derecede Övmek.....	123
M. Cenazeyi, Namaza Duruş Şeklinde Beklemek	123
N. Cenaze Namazı Kılınmış Kişiye Namaz Kılmak	123
O. Aynı Cenazeye Tekrar Namaz Kılmak	125

Beşinci Bölüm 127

Cenazenin Taşınması, Defni, Defin Esnasında ve Sonrasında Yapılan Uygulamalar İle Definden Önce ve Sonra Yapılan Yanlışlıklar	127
1. Cenazeyi Taşımanın Hükümü, Usûlü ve Buna Dâir Bazı Hususlar.....	127
A. Hükümü.....	127
B. Usûlü	127
C. Taşımada ve Kabristanda Uyulması, Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar	130
D. Kadınların Cenaze Taşımaya Katılmaları	134
2. Cenazeyi Defnetmenin Hükümü, Usûlü-Âdâbı ve Buna Dâir Bazı Hususlar	135
A. Hükümü.....	136
B. Usûl ve Âdâbı	136
C. Definde Zaman Konusu.....	142
D. Bir Kabre Birden Fazla Cenaze Defnetmek	143
E. Kabri Açıp Yeni Bir Defin Yapmak	144
F. Cenazeyi Tabutla Defnetmek	145
G. Cenazeyi Mahzene Defnetmek	146
H. Cenazeyi Başka Yere Defnetmek	146
3. Defin Esnasında ve Sonrasında Yapılanlar	147
A. Kur'an-ı Kerim Okumak Ve Dua Yapmak	147
B. Telkin Yapmak	149
C. Cenaze Yakınlarına Tâziyede Bulunmak.....	151
4. Definden Önce ve Sonra Yapılan Birtakım Yanlış Davranışlar	154

Altıncı Bölüm 171

Kabir ve Mahiyeti	171
1. Kabrin Mahiyeti ve Hükmü	171
A. Mahiyeti	171
B. Hükmü.....	173
2. Kabir Yapımı	173
3. Kabre Taş Dikmek ve Yazı Yazmak	173
4. Kabir Nakli	174
5. Kabir Ziyâretinin Hükmü, Usûlü-Âdâbı ve Buna Dâir Bazı Hususlar	174
A. Hükmü.....	174
B. Usûl ve Âdâbı	177
C. Ziyârette Okunması Tavsiye Edilenler	178
D. Ziyârette Gün Konusu	178
6. Kabir Üzerine Binâ Yapmak, Oturmak, Uyumak, Yürümek ve Def-i Hâcette Bulunmak	179

Yedinci Bölüm 181

İslâm Ülkesinde Ölüp Müslüman Olup Olmadıkları Bilinmeyenlerle Gayr-i Müslimlerin Techiz-Tekfini	181
1. İslâm Ülkesinde Ölüp Müslüman Olup Olmadıkları Bilinmeyenlerin Techiz-Tekfini	181
2. Birbirine Karışmış Olan Müslim ve Gayr-i Müslim Cenazelerin Techiz-Tekfini	181
3. İslâm Ülkesinde Ölen Gayr-i Müslimlerin Techiz- Tekfini	182
A. Ehl-i Kitabın Techiz-Tekfini.....	182
B. Müslüman Erkekten Hâmile Olarak Ölen Gayr-i Müslim Kadının Techiz-Tekfini	183
C. Kâfir Olarak Ölenin Techiz-Tekfini	184
Sonuç.....	185
Bibliyografya.....	187

Ekler 191

TAKRİZ

İçinde yaşamakta olduğumuz şu dünya, her şeyi ile fânidir. Bâki olan, yalnız Allah'tır. Her canlı günün birinde mutlaka ölümü tadacaktır. Doğum gibi ölüm de Allah'ın değişmez bir kanunudur. Ölüm, yok olup gitme değil, yeni ve ebedî bir hayâta ilk adımı atmaktır.

Yeni ve ebedî hayâta, âhirete ilk adımını atan müslüman kardeşimize karşı yapmakla yükümlü olduğumuz bazı görevler vardır. Bu görevlerin yerine getirilmesi, ölen insana karşı saygının bir gereğidir. Çünkü İslâm dini, insana saygıyı önemli bir görev saymıştır. Müslümanları, bu konuda dikkatli olmaya çağırır, insanın hayatta olanına ve ölmüşüne saygı gösterilmesini istemiştir.

Fâni olan dünya hayâtına gözlerini yumup dâr-ı beka'ya irtihal eden bir müslümanın yıkanıp kefenlenmesi, musallaya konulduktan sonra üzerine Allah rızası için cenaze namazı kılınması, ilâhî af ve mağfirete nâil olması için hayır duada bulunulması, o din kardeşimize gösterilen fiilî saygının bir ifadesidir.

Ruhunu Mevlasına teslim eden müslümanı yıkayıp kefenlemeyi, onu öne alarak karşısında saf tutup Allah için namaz kılmayı, Peygamberimiz için salât-ü selâm okumayı ve ölü için de hayır duada bulunmayı dinimiz bizden istiyor. Cenazenin yıkanıp dünya kirlerinin giderilmesi, kefenlenmesi, günah yüklerinden arınması için üzerine cenaze namazı kılınması ve ona dua edilmesi

gibi görevlerin yerine getirilmesi, bir anlamda dostlukta vefanın ve dostlara vedanın ruhanî duygularla doruklaştığı anlamlı bir dinî görevdir.

Ölen bir müslüman kardeşimizle ilgili olarak yukarıda serdedilen dinî görevlerin yerine getirilmesinin keyfiyetine gelince bu hususta ulema gerek fikhî kitaplar zımında bir bölüm hâlinde, gerekse müstakil kitap olmak üzere birçok eser yazmışlardır.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Antalya Eğitim Merkezi'nde yıllarca hizmet yapmış olan Durmuş Ali Er hoca da bu alanda önemli bir boşluğu dolduracağına inandığım sadra şifâ, nâdide bir eser vücuda getirmiştir.

Hoca efendinin okuyup gözden geçirmemi ve gerekirse çıkarma ve ilaveler yapmamı istediği eseri baştan sona dikkatle okuyup inceledim. İtiraf edeyim ki efradını cami, ağyarını mâni bir şekilde kaleme alınmış olan bu eserden çıkarılması gereken bir yer bulamadığım gibi ilave yapılması gereken bir husus da bulamadım.

Eser dört mezhebe göre kaleme alınmış olduğu için ihtiva ettiği meseleler, mezheplere göre mukayeseli bir şekilde mufassal ve müdellel olarak anlatılmıştır. İlgi duyan her okuyucuya ve özellikle meslektaşlarımıza hizmet amacıyla ve de ihlasla yazıldığına inandığım bu eserin faydalı olacağını ümit etmekteyim. Yazarın sa'yinin meşkûr olmasını ve Yüce Allah'ın, kendisine bundan başka eserler de vücuda getirmeyi nasip etmesini diliyorum.

Mehmet Keskin
Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi
20 Ocak 2009 Ankara

TAKRİZ

Ölüm, itici ve ürkütücü bir kelimedir. Onu duyan ürker ve ürperir. Duymamak için de elinden geleni yapar. Çin ve Tayvan'da ölümü çağrıştıran dört rakamını, neredeyse pratik hayatlarından silmeye varan tutum ve davranış, bunun bir tezahürü olsa gerektir. Ne var ki ölüm bir avcı gibi insanın peşindedir. Eceli gelince mutlaka onu yakalayacaktır, isterse muhkem burçlarda olsun. Bütün lezzetleri kıran, tarumar eden ölüm, kaçmakla kurtulunulacak bir olgu olmadığına göre, sık sık hatırlanıp kendisinden ders ve ibret alınacak bir gerçektir, hem de hayâtın en büyük ve tek gerçeğidir. Çünkü “her canlı ölümü tadacaktır”.

Ölüme üç boyuttan bakmak ve onu okumak gerekir: Ölüm öncesi... ölüm anı... ve ölüm sonrası... Bu üç boyut herkesi ilgilendirir. Çünkü bu üç hal de ne yapacağını bilmeyen bir insan, elinden hiçbir şey gelmediğinden, zaten şaşırmış ve üzüntüye boğulmuş olacağından büsbütün şaşırır, üzüntüsü ve şaşkınlığı bir kat daha artar. Oysa ne yapacağını bilirse, üstüne düşenleri yerine getiren biri olarak acısı biraz olsun hafiflemiş olur.

Elinizdeki bu kitap, bu üç halde yapılması gerekenleri, eski deyimle, “efradını cami, ağyarını mâni” bir şekilde anlatmakta ve okuyanı bilgilendirmektedir. Vâkıa, bu bilgiler sağda-solda dağınık bir şekilde bulunmaktadır. Bu kitap, bu bilgileri, mezhepler arasındaki farkları da belirterek, bir araya toplamıştır.

Faydalı olacağını umar, yazarını üstün gayretinden ve değerli eserinden dolayı tebrik ederim.

Prof. Dr. İsmet Ersöz
31 Aralık 2008

SUNUŞ

Canlı olan her yaratılmışın kendisi için belirlenen vakit gelince tadacağı ölüm, birçoğumuzca kaçınılmaz bir son olarak algılansa da aslında o, yeni ve ebedî bir hayâtın başlangıcıdır. Bir başka deyişle ölüm, geçici dünya hayâtını sonlandırırken ebedî âhiret hayâtının da kapısını aralar. İnsanın varlık alanının dönüm noktalarından birisi olan ölüm, bu özelliği dolayısıyla bütün dinlerin ve felsefelerin değişik açılardan ilgilendiği bir gerçeklik olmuştur.

Hayatın her alanına ilişkin önermeleri ve buyrukları olan İslâm, işbu gerçekliği hem manevî/kurumsal hem de maddî/kuralsal açılardan ele almış; bir taraftan soyut yönlendirme, diğer taraftan somut kurallarla ona belli bir çerçeveye çizmiştir. Kur'ân-ı Kerîm ile ölümün kaçınılmazlığı, ne bir sâniye önce ne de sonra değil, tam vaktinde vukû bulacağı, hem ölüm anı hem de sonrası için hazırlıklı olunması gerektiği vurgusu yapılmış; sünnet ile de bunlara ek olarak “*techîz, tekfîn, teşyî ve defin*” kelimeleriyle fıkıh geleneğinde yerleşmiş bulunan cenaze işlemleri ayrıntısıyla ortaya konulmuştur.

Ölümün hemen öncesinden başlayıp toprağa definle biten bu cenaze işlemlerine ayrıntılı fıkıh eserlerinin “salât/namaz” bölümlerinde genişçe yer verilmiş olmakla birlikte, ilmihal kitaplarının ilgili sayfalarında konuya nisbeten kısaca temas edilebilmiştir. Duygusal yoğunluğu fazla olduğu ve geride kalanların ölüye karşı son görevlerini eksiksiz yerine getirme gayretkeşliği merkezde olduğu

için, Sünnet'te ve sahih gelenekte yeri olmayan birçok yanlış ve uydurma uygulama yâni bid'at de zamanla cenaze işlemlerine dâhil edile gelmiştir.

Elinizdeki bu kitap, gerek dil, bilgi ve yöntem eksiklikleri dolayısıyla insanımız tarafından yakından tâkip edilemeyen ayrıntılı fıkıh eserlerindeki cenaze hükümlerini belli bir sistematikle yansıtmayı, gerek ilmihal kitaplarındaki boşlukları doğru bilgilerle doldurması ve gerekse bu alandaki bid'atlere işaretlerle onları ayıklaması yönüyle dikkati çekmektedir.

Sâdece Hanefî mezhebinin yaklaşımlarını derlemekle yetinmeyip diğer meşhur üç mezhebi de çerçevesine dâhil ederek kullanışlı ve faydalı bir çalışma ortaya koyan kıymetli müellifi kutluyorum. Kitabın, hem bu hizmetlerin birinci derecede icracısı olan din görevlilerimize, hem de konuyla ilgili bilgi ve kültürlerini artırmak isteyen okuyuculara faydalı olmasını niyaz ediyorum.

Prof. Dr. Ahmet Yaman
S.Ü. İlahiyat Fakültesi

ÖNSÖZ

Allah'a hamd, Peygamberimiz (s.a.v.)'e, âl ve ashabına salât ve selam olsun.

Vefat etmiş bir müslümanı, ilâhî huzura çıkacağı son yolculuğa uğurlarken yapılan hazırlığa ve işleme "Techiz-Tekfin" denir.

Vefat etmiş olan bir müslümanı, ilâhî huzura çıkacak tarzda yıkayıp tertemiz hale getirmek, kefenlemek, kabre tevdi etmek... gibi görevler, vefat etmiş müslümanın, geride bıraktığı kardeşleri üzerindeki hakkıdır. Bu bakımdan, müslümanların "techiz" ve "tekfin" ile ilgili bilgiye sahip olmaları da, kendilerine düşen bir görevdir.

Memuriyet hayâtım boyunca, gerek Antalya İl Müftülüğü'nde çalıştığım ve gerekse Antalya Diyanet Eğitim Merkezinde görev yaptığım yıllarda, "hizmet öncesi" veya "hizmetiçi eğitim kursu"na katılan din görevlisi meslektaşlarımdan birçoğunun, bu konuda pratik bilgi edinebilecekleri bir el kitabına şiddetle ihtiyaç duyduklarını gördüm.

Kursa katılan din görevlisi meslektaşlarıma, görevim gereği her dönemde, bu konuda bilgi aktarımı ile yardımcı olmaya çalıştım.

Yıllar boyu periyodik tarzda kursa katılan meslektaşlarımdan benden istedikleri; derslerde işlenen konuların derli-toplu bir kitap hâline getirilerek yayınlanması olmuştur. Bu teklifler karşısında benim de samimi arzum, bu notların kitaplaştırılması ve kalıcı bir hizmet olarak müslümanların istifadesine sunulması olmuştur.

Bu istek, duygu ve temenniler karşısında, konu ile

ilgili bilgilerimi ve kaynak eserleri yeniden gözden geçirip bu konuda bir kitapçık hazırlamayı kendime görev bildim.

Muteber fıkıh kitaplarından yararlanarak hazırladığım “Sessiz Yolcuyu Uğurlarken” (Dört Mezhebe Göre Techiz-Tekfin) kitapçığı, herkesin kolaylıkla anlayabileceği bir dille yazılmış ve aynı zamanda dinî terimler, mümkün olduğunca sadeleştirilmiştir. Konu içerisinde geçen âyet numaraları ve hangi sûrede geçtikleri, ayrıca ilgili hadislerin ve alıntı bilgilerin kaynakları dipnotta gösterilmiştir.

Sâdece din görevlisi meslektaşlarımın değil, mümkün olduğunca bütün müslümanların öğrenmesi gerektiğine inandığım bilgilerin yer aldığı ve toplumumuzda bir ihtiyacı karşılayacağını umduğum bu kitabın, din kardeşlerime yararlı olmasını diliyorum. Kusurlarım ve yanlışlarım olmuşsa Rabbimizin sonsuz affına sığınıyorum.

Bu çalışmada amacım, sâdece kutsal din hizmetine küçük de olsa bir katkıda bulunmak ve böylece, mesleğim gereği hissettiğim dinî sorumluluğumu biraz olsun yerine getirmektir. Bu çalışmamda Cenab-ı Allah'ın rızasını elde edebilmek en büyük dua ve temennimdir.

Bu eserin vücuda gelmesinde yardımlarını ve fikrî katkılarını esirgemeyen değerli dostum Kemal Yaman Bey'e, kitapta geçen bazı kaynaklara ulaşmakta yardımını gördüğüm Kadir Dinç Bey'e; bu çalışmayı titizlikle gözden geçirerek önemli katkılarda bulunan Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulu üyesi Mehmet Keskin, Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. İsmet Ersöz ve Prof. Dr. Ahmet Yaman Bey'lere şükranlarımı arz ediyorum. Ayrıca notların düzenlenmesi ve kitaplaşmasında büyük emeği geçen yeğenim Dr. Adem Özen'e teşekkürü bir borç biliyorum.

Başarı yalnızca Allah'tandır.

Durmuş Ali ER
Antalya 2009